

Delos, Grčija.
Avtor: Peter Fister, 1964

Psinja vas, Koroška.
Avtor: Peter Fister, 1987

PETER FISTER, SLIKE IN RISBE – ŽIVLJENJSKI OPUS

Erdbergovi paviljoni graščine Dol pri Ljubljani, 30. oktober–18. november 2012

Peter Fister (roj. 1940), arhitekt, doktor arhitekturnih znanosti, zaslužni profesor Univerze v Ljubljani je znanstveni in strokovni javnosti znan kot odločen zagovornik razvojnega varstva nepremične kulturne dediščine, še zlasti umetnostnih stvaritev, ki so svojske značilnosti kulturne dediščine Slovencev. Ob teoretičnih in praktičnih prispevkih, povezanih z odkrivanjem, vrednotenjem, ohranjanjem in s prenavljanjem nepremične kulturne dediščine, so zlasti zaznani njegovi naporu umeščanja arhitekturne stroke v sistem sorodnih ved (zgodovine, umetnostne zgodovine, arheologije, etnologije) in opredeljevanja njene vloge v konservatorski znanosti, teoriji in praksi. Tako se Peter Fister s svojim delom pridružuje redkim po udejanjanju kulturnovarstvenih misli znanim arhitektom: priznanemu Marjanu Mušiču, Antonu Bitencu, Borisu Kobetu in Vlastu Kopaču. Vse našteje pa s Petrom Fistrom poleg konservatorskega čuta – utemeljitelj konservatorske doktrine na Slovenskem, umetnostni zgodovinar, znanstvenik in pedagog France Stele (1886–1972) je v svojih razpravah poudarjal, da se metode naučijo, čut za zgodovinske in spomeniške vrednosti pa mora biti prirojen – povezuje tudi umetnostni dar slikanja, umetnostne upodobitve z barvami in s črtami.

Čeprav se Peter Fister z risanjem in s slikanjem z veliko energijo in koncentracijo ukvarja že od srednješolskih let in njegov z arhitekturo povezan likovni izraz ni neznan – svinčnik, oglje, pero in čopič so bili in ostajajo, kljub sodobni računalniški tehnologiji, nezamenljiva arhitektova izpovedna orodja – je široko polje njegovega dolgoletnega dela na področju likovne ustvarjalnosti razkrila šele samostojna avtorska razstava, oktobra 2012 odprta v Erdbergovih paviljonih graščine Dol pri Ljubljani. Avtor je izbrana, na ogled postavljena in v dve tematski skupini urejena likovna dela poimenoval Slike in risbe – življenjski opus. Prvo tematsko skupino sestavljajo risbe in slike, ki odkrivajo avtorje-

vo osebno zaznavanje prostora – naravnega in ustvarjenega. V drugo tematsko skupino pa je avtor uvrstil ilustracije, ki jih je izdelal kot pojasnilo različnih besedil o arhitekturi in urbanizmu. Ker za ocenjevanje slikarskih in risarskih del, še zlasti za odkrivanje njihovih likovnih vrednosti in slabosti nisem pristojna, je sodba povezana s pomenom avtorjevega likovnega ustvarjanja v vedah, ki se ukvarjajo z urejanjem prostora, predvsem v arhitekturi in urbanizmu.

Prvo tematsko skupino, sestavljeno iz izbranih likovnih izdelkov, gradijo trije med seboj ločeni sklopi z naslovi Slike iz narave, Arhitektura kot oblikovan prostor in Ljudje in cvetje. V drugi tematski skupini pa so ilustracije, zložene v sklope z naslovi Skice kot izhodišča, Upodobitve protiturških taborov, Umetnost stavbarstva na Slovenskem in Kaligrafije z ilustracijami. Ker je srčiko svojega likovnega udejanjanja, povezanega z arhitekturo in urbanizmom in širše s prostorom bivanja na planetu Zemlja, v brošuri, pripravljeni ob razstavi kot spremljevalno razlago zadnjega predstavljenega umetnostnega dela – rokopisne knjige, opisal avtor sam, jo povzemam v izvorni obliki:

Da bi svoj poseben odnos do kulturne dediščine izražal tudi v likovnih delih, ki sem jih ustvarjal za sebe in za svoje najbližje, ter da bi povezal naravo, prostor in arhitekturo tudi s posebnostmi kulture, ki jo je vedno ustvarjal človek s povsem določenim ciljem in s poudarkom na duhovnih vrednotah, je bila ena od možnosti tudi povezava med literaturo in upodabljačo umetnostjo (Fister 2013: 29).

Z rokopisno knjigo izbranih očetovih pesmi, ki jo je oblikoval v srednjeveški maniri kaligrafov, se je na svojevrsten način poklonil spominu na očeta. Za rokopis je izbral nekoliko posodobljeno obliko pisave gotika rotunda, ilustracije so ustvarjene kot čista perorisba.

* Dr. Živa Deu, doktorica arhitekturnih znanosti, arhitektka, visokošolska učiteljica – izredna profesorica, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo. 1000 Ljubljana, Zoisova 12, E-naslov: ziva.deu@fa.uni-lj.si, ziva.deu@guest.arnes.si

Ljubljana.
Avtor: Peter Fister, 1959

Gorenjska.
Avtor: Peter Fister, 1969

Vse razstavljene slike in risbe arhitekturno oblikovanega prostora predstavljajo občinstvu – ne glede na izbrano risarsko in slikarsko tehniko, razvrstitev v tematski sklop in čas in kraj nastanka – visoko vredne arhitekturne in prostorske stvaritve, ki zrcalijo avtorjevo občutenje, da slavne in manj slavne zgradbe niso nikoli rezultat enega samega genija. Vedno so skupek vsega narodovega duha, so stvaritev Slovencev, Srbov, Makedoncev, Grkov, Ircev, Francozov in tako dalje, narodov, ki so, med seboj oddeljeni z voljo naravnih in zgodovinskih moči, razvili arhitekture kot svojstvene sestavine njihove lastne kulture. V kulturne prostore, ki jih je arhitekt z risarskim in s slikarskim orodjem obiskal, se umeščajo tudi ljudje. Čeprav se na risbah in slikah stavb in prostorov kot merilo arhitekture in urbanizma redko pojavijo, jih arhitekt iz svojega likovnega ustvarjanja ni izločil. Riše in slika tiste, same ali v skupinah, ki se ga z odnosom do ustvarjenega, tudi arhitekturno dobro poznane okolja, še posebej dotaknejo. Na razstavi so to prebivalci in obiskovalci francoskega mesta Marseille.

Vse z oblikovanim prostorom povezane likovne stvaritve odlikuje pripovedni realizem, kreativno naslonjen na drobni, natančni in vestni zapis konservatorja, ki se zaveda tako vrednosti modelov, ki jih riše ali slika, kot tudi zgodovinskosti pomena svojega ustvarjanja. Vse narisano ali naslikano je lahko že jutri pomemben arhivski vir večje vrednosti od fotografije ali računalniške simulacije, ker sta fotoaparat in računalnik medija, ki nikakor ne moreta izraziti izobilja doživetih izkustev in čustev človeka, ki je ustvaril risbo ali sliko. Na arhitekturno podobo kot slikarski model je treba naleteti, jo prepoznati, razmišljati o njeni obliki in jo kot celoto v prostoru tudi doživeti. Finski arhitekt, profesor in publicist Juhani Pallasmaa je v knjižnem delu z naslovom *Misleča roka*, v katerem razpravlja o negativnih posledicah računalniških in digitalnih tehnologij v arhitekturi in umetnosti nasploh, zapisal, da zgoščene črte, narisane v digitalni tehniki, nikakor ne moremo primerjati z ekspresivno in s čustveno narisano črto, ki jo potegne človeška roka s svinčnikom, z ogljem ali s peresom. Črta lahko

izraža oklevanje ali pogum, presojanje ali strast, dolgčas ali vznemirjenje, naklonjenost ali odpor. Sleherni gib, teža, senca, debelina in hitrost ročno narisane črte ima-

jo poseben pomen. Ročno zarisana črta je prostorska; postavljena je v določen empiričen ali zamišljen prostor. V primerjavi z izraznim izobiljem in čustvenim življenjem ročno narisane črte je računalniško ustvarjena linija lakonična in enolična povezava med dvema točkama (računalniške linije so seveda lahko oblikovane tako, da simulirajo ročno narisane črte, toda njihovo bistvo ostane brezčutna realnost matematiziranega prostora) (Pallasmaa 2012: 119, 120).

Pomen arhitektovega umetnostnega ustvarjanja je tako več kot utemeljen. Mnoga razstavljena dela imajo – presejana skozi sito konservatorske stroke – že vrednost analitičnega arhivskega dokumenta, ki je skozi črto, barvo, senco in tako dalje obogaten z umetnikovim čustvenim doživljanjem. Vzorčna je risba Ljubljane, naslovljena kot *Skica iz enega od »koledarjev«* brez teksta, ki opazovalcu ne pričara samo arhitekturnega prostora, temveč tudi utrip mestnega življenja sredi prejšnjega stoletja.

Čeprav je prva razstava likovnih del Petra Fistra povezana z arhitekturo in njenim varstvom, umetnik predstavi tudi slike naravnega prostora. Narava je v umetnikovem delu – v nasprotju z narisano ali naslikano arhitekturo – prostor spomina in raziskovanja. Pri slikah narave, ki poudarjajo prostorska razmerja in barvne strukture, je umetnikovemu neposrednemu odnosu do okolja dodana želja po močnejši ekspresivni predelavi, s katero želi opazovalca opozoriti, pa čeprav s sliko ene same cvetlice, na dvojni pomen naravnega prostora. Poleg bogastva narave, ki omogoča raznovrstna čutna doživljanja, je to prostor, ki se po vrednosti pridružuje dediščini arhitekture in urbanih struktur, brez katerih si ni mogoče zamisliti kakovostnega življenjskega okolja in visoke kulture bivanja.

Viri in literatura

FISTER, Peter: *Slike in risbe: Življenjski opus* (brošura ob razstavi). Ljubljana, 2012.

PALASMAA, Juhani: *Misleča roka*. Ljubljana: Studia Humanitatis, 2012.